

UN TOPOR DE BRONZ DESCOPERIT LA GRĂDINA (Jud. Constanța)

În toamna anului 1976 a fost descoperit întâmplător un topor de bronz¹ în zona localității Grădina, comuna Tîrgușor, jud. Constanța. Piesa are o formă trapezoidală alungită (fig. 1, 3), cu ambele capete ascuțite, marginile ridicate și profilul lenticular (fig. 2, 4). La capătul îngust prezintă o mică știrbitură; capătul mai lat are colțurile foarte puțin evazate. Pe una din suprafețe se observă o mică adîncitură oblică, probabil un defect de turnare. Toporul nu pare să fi fost utilizat. Știrbitura mică de pe tăiș a fost provocată de descoperitor. Piesa a fost confecționată prin turnare. Fețele laterale sînt rotunjite lin. Patină brună – maronie, uneori cu nuanță verzuie. Analiza chimică a indicat următoarea compoziție: 96% cupru; plumb și staniu, a căror proporție nu a putut fi stabilită². Dimensiuni: înălțimea 0,137 m; lățimea maximă 0,04 m; lățimea minimă 0,018 m; grosimea maximă 0,019 m; greutatea 0,4047 kg. Nr. inventar 21.632.

Topoarele plate cu marginile ridicate (Randleistenbeile), destul de răspîndite în Europa Centrală, apar în România într-un număr relativ redus. Faptul că aproape toate exemplarele de la noi ale acestei categorii au trăsături aparte l-a determinat pe A. Vulpe să considere că topoarele plate cu marginile ridicate nu constituie o formă caracteristică în general pentru spațiul carpato-dunărean³. Piese de acest gen din România au fost împărțite de același autor în patru grupe, fiecare cuprinzînd mai multe variante⁴.

¹ Piesa a fost găsită pe cîmp, în apropierea canalului de irigație CA₂ din sistemul Sinoe, la circa 100 m de stația SRPA6-1 de către Verzea Nicolae, electrician la stația de pompare. A fost predată Muzeului de arheologie Constanța la 18 noiembrie 1976.

² Analiza chimică a fost efectuată de către ing. Maria Călin de la Laboratorul zonal Constanța, în laboratoarele Combinatului de îngrășăminte chimice Năvodari. Pînă în prezent nu am avut posibilitatea efectuării unei analize spectrografice a aliajului.

³ A. Vulpe, *Die Axten und Beile in Rumänien*, II, München, PBF, 5, 1975, p. 64.

⁴ *Ibidem*, p. 64 și urm.

Exemplarul descoperit în localitatea Grădina aparține tipului de topoare cu corpul în formă de trapez și cu marginile profilate⁵. Piesele acestui tip au câteodată colțurile tăișului evazate iar marginile puternic reliefate. Au fost distinse cinci variante ale tipului amintit.

Ca aspect general toporul de la Grădina se apropie oarecum de exemplarele variantelor Partoș și Ațel, fără a aparține totuși acestora. Exemplarele variantei Partoș⁶ au corpul mai alungit, strâns puțin la mijloc, ceafa ușor rotunjită, iar unele piese au marginile laterale fațetate, elementele ce le deosebesc de exemplarul în discuție. Topoarele variantei Ațel sînt relativ asemănătoare cu cel de la Grădina, însă au marginile laterale fațetate⁷.

Cele mai numeroase elemente ne orientează spre exemplarele variantei Șincai. Topoarele acesteia au marginile puternic ridicate și fețele laterale rotunjite, iar colțurile tăișului mare, mai mult sau mai puțin evazate⁸. Între ele, piesele variantei diferă după dimensiuni.

Toporul de la Grădina pare să se apropie mai mult de exemplarul descoperit la Ploiești-Triaj, într-un mormînt chirchit, cu ocră⁹. El se aseamănă oarecum și cu topoarele de la Șincai¹⁰, Araci¹¹, Turț¹² și Sinziieni¹³, cu observația că piesa de Sinziieni a avut capătul mic ciocănit, fiind folosită probabil și ca daltă¹⁴. Exemplarul descoperit în Banat¹⁵, oarecum asemănător, are corpul mult mai bombat.

Toporul de la Grădina se aseamănă în parte și cu exemplarul descoperit în Bulgaria, într-un tumul, din zona localității Nova Zagora, nu departe de lacul Dipiischi¹⁶. Dălți și topoare plate (avînd însă alte forme) sînt cunoscute și în U.R.S.S.¹⁷. Este dificilă încercarea de încadrare cronologică a topoarelor plate cu marginile ridicate, cu atît mai mult a variantelor surprinse în cadrul acestui tip, deoarece cele mai multe descoperiri sînt izolate. Dintre exemplarele variantei Șincai, căreia îi poate fi atribuit și toporul de la Grădina, cel de la Ploiești-triaj a fost ceva mai bine datat, fiind descoperit într-un mormînt al culturii Glina III¹⁸, aparținînd

⁵ *Ibidem*, p. 66.

⁶ *Ibidem*, p. 66 și pl. 37, nr. 337-339.

⁷ *Ibidem*, p. 66 și pl. 37, nr. 340-341.

⁸ *Ibidem*, p. 66-67 și pl. 37, nr. 342-352.

⁹ Săpăturile sînt amintite pe scurt la I. Nestor, în Raport asupra activității științifice, a Muzeului Național de Antichități, 1942-1943 (1944), p. 29 și urm.; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 66 și pl. 37, nr. 342.

¹⁰ Martin v. Roska, *Emlékkönyv*, p. 287, fig. 34; Dorin Popescu, *Die frühe ud mittlere Bronzezeit in Siebenbürgen*, București, 1944, p. 108; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 66-67, pl. 37, nr. 346.

¹¹ Z. Székely, *SCIV*, 18, 1967, 2, p. 328, fig. 1/3; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 67, pl. 37, nr. 348.

¹² A. Vulpe, *op. cit.*, p. 67, pl. 37, nr. 351.

¹³ Z. Székely, *SCIV*, 21, 2, 1970, p. 202, fig. 1/2-2 a.

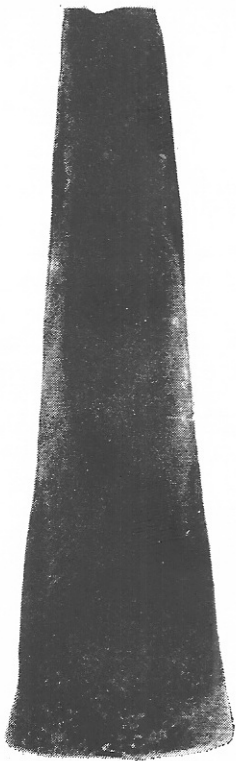
¹⁴ A. Vulpe, *op. cit.*, p. 67 și pl. 37, nr. 350.

¹⁵ *Ibidem*, p. 66 și pl. 37, nr. 343.

¹⁶ N. Ia. Merpert, *KS*, 93, 1963, p. 29-30 și pl. 10/1,5.

¹⁷ E. C. Kuzmina, în *Pamiatniki kamennogo i bronzovogo vekov Evrazii*, Moscova, 1964, p. 12-140 și fig. 3/5, 6, 13; N. I. Sokolski, în *Arheologhiceskie otkritiia 1965 goda*, Moscova, 1966, p. 80-81.

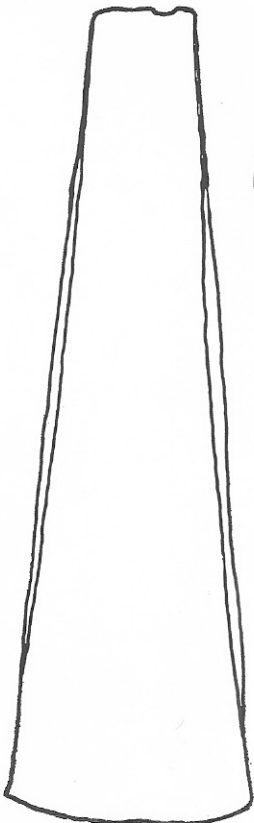
¹⁸ A. Vulpe, *op. cit.*, p. 67.

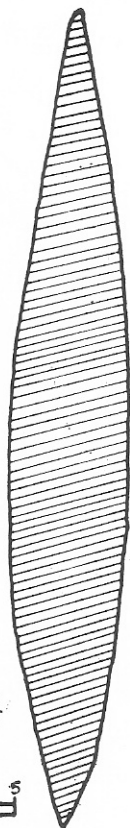
1

2

3

4

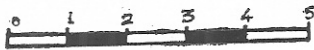

Fig. 1.

deci epocii timpurii a bronzului. Piesa din depozitul de la Tilișca, aparținând variantei Așel, a fost datată în a doua jumătate a bronzului mijlociu¹⁹. A. Vulpe consideră că pentru aceeași datare pledează și descoperirile de la Wietenberg și Virghiș aparținând variantei Șincai²⁰, dar care au colțurile tăișului mare evazate.

Constatînd faptul că topoarele plaate cu marginile ridicate apar în complexe din perioade diferite, autorul amintit consideră că acest tip aparține întregii epoci a bronzului²¹. Topoarele variantei Șincai, căreia i s-ar putea asocia și exemplarul de la Grădina, au fost puse de același autor în legătură cu cultura Wietenberg. De asemenea și unele exemplare aparținînd celorlalte variante ale acestui tip au fost puse în legătură cu orizontul cultural amintit²².

Este evident că piesa de la Grădina nu se poate lega de cultura Wietenberg.

Apropierea de exemplarul descoperit la Ploiești-Triaș ne determină să-l atribuim, însă deocamdată cu o mare rezervă, tot începutului, sau mai degrabă mijlocului epocii bronzului, fără a-l putea lega, totuși, de un anumit orizont cultural.

Dată fiind raritatea descoperirilor similare în zonele apropiate, nu putem preciza nici dacă prezența toporului la Grădina poate fi pusă în legătură cu unele influențe ale metalurgiei transilvănene, sau eventual cu influențe sudice ori răsăritene.

Toporul de la Grădina nu pare să fi fost folosit, dar a fost confecționat pentru un scop asemănător tuturor exemplarelor de acest tip. Profilul lenticular și marginile ridicate par să indice faptul că el era prins într-o vergea despicată la un capăt, bine legat pentru a fi folosit în acest mod la despicat sau pentru lovituri verticale. Nu trebuie exclusă nici ipoteza circulației unor asemenea unelte în relațiile de schimb intertribale²³, îndeplinind funcția de mijlocitor, ca lingouri ori simboluri ale valorii materiale.

RÉSUMÉ

HACHE DE BRONZE TROUVÉE À GRĂDINA (DÉP. DE CONSTANȚA)

L'auteur présente une hache de bronze trouvée de manière fortuite en 1976 dans les limites de la localité de Grădina (comm. de Tîrgușor). C'est une pièce oblongue, de forme trapézoïdale, avec les deux bouts tranchants, les bords surhaussés et le profil lenticulaire.

¹⁹ M. Moga, AISC, Cluj, 4, 1941-1948, p. 274 și urm.; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 67.

²⁰ A. Vulpe, *loc. cit.*

²¹ Fapt subliniat și de depozitele de la Kömlöd, Treučevac, Kosziederpodlás, Spálnaca; cf. A. Vulpe, *loc. cit.*

²² *Ibidem.*

²³ I. Nestor, în Studii și referate privind istoria României, I, 1954, p. 48.

Elle se range dans la catégorie des hâches de forme trapézoïdale et aux bords profilés — la variante Șincai (selon A. Vulpe).

Par les analogies qu'elle présente, la pièce de Grădina pourrait être attribuée — non sans une grande prudence, d'ailleurs — au commencement de l'âge du bronze. Toutefois, on ne saurait la rattacher à un horizon culturel bien déterminé.

Vue la rareté de cette sorte de trouvailles dans les zones du voisinage, on ne saurait préciser si la hâche de Grădina doit quelque chose à l'influence de la métallurgie transylvaine, ou — à l'éventuel — aux influences méridionales ou bien orientales.